

**ВІДОКРЕМЛЕ
НІ ЧЛЕНИ
РЕЧЕННЯ**

Відокремлення — це виділення одного із членів речення у вимові за допомогою інтонації, а на письмі з обох боків за допомогою ком (найчастіше), рідше — тире.

Відокремлюються тільки другорядні члени речення.

Відокремлені члени речення відповідають на питання:

- *а який саме?*
- *а як саме?*
- *де саме?*
- *а коли саме?*
- *а що саме?*

Вони уточнюють, конкретизують попередні члени речення або виділяються для посилення їхнього змісту і значення.

Приклад:

- *Відвага наша — меч, политий кров'ю.*
- *Нікого тут нема, крім мене й господині.*

Відокремлені означення

Поширені означення відокремлюються, якщо:

- стоять після означуваного слова, вираженого іменником:

За вікном спить ніч, в темне небо загорнена, зорями прихорошена.

- стосуються особового займенника:

З природи мовчазна, вона залюбки слухала веселу та гарну бесіду.

- стоять перед означуваним словом і мають відтінок причини:

У червонім намисті, зав'язана великою хусткою, Марта була дуже гарною молодницею.

- стоять перед означуваним словом, вираженим іменником, але відірвані від нього іншими словами:

Налита сонцем і вітрами, хлюпоче веслами весна.

Зверніть увагу!

Найчастіше означення відокремлюються тоді, коли вони виражені дієприкметниковим та прикметниковим зворотами і стоять після означуваного слова:

Взялися медом золоті лелітки, дощем умиті, чисті і ясні.

Непоширені означення відокремлюються:

- якщо стоять після означуваного слова, вираженого іменником, якщо перед ним є своє означення:

Лукаш — дуже молодий хлопець, гарний, чорнобривий, стрункий, в очах ще є щось дитяче.

- перед або після означуваного слова, вираженого особовим займенником:

А він іде, високий, посивілий, на схід, на захід поле огляда.

- перед означуваним словом, якщо непоширені означення мають відтінок ричини (до них можна поставити питання *чому? з якої причини? незважаючи на що?*):

Надяканий зростаючою кінць тухенько заіржав

- перед означуваним словом або після нього, якщо непоширені означення відірвані від нього іншими словами:

Він не чув, як, зрушений пострілами, сиплеться з гілля дерев і вкриває його пушистий сніг.

- якщо в реченні відсутнє слово, якого стосується непоширене означення:

Невідомий нікому, сідаю на лавку, слухаю і дивлюся.

Комами не відокремлюються:

- два означення (виражені дієприкметниковими зворотами), що з'єднані сполучником і (й):

Пробуджений ранком і сполоханий дощем птах знявся з гілки й згубився у верховітті.

- означення, що стоять перед означуваними словами і не мають обставинного відтінку:

Теплом дихала настояна на травах та квітах земля.

- якщо відокремлене означення має виразно підкреслене експресивне значення, то на письмі воно може виділятися за допомогою тире:

І тоді ж світ, уся земля — буйна й радісна — поринула в цім болю.

Відокремлена прикладка

- Відокремлена прикладка — це іменниковий зворот, який виступає в реченні як різновид означення.

Приєднується словами

- або, на ім'я, на прізвище, родом, походженням, на імення, так званий, як-от, а саме, тобто, або (тобто), чи (тобто), наприклад, зокрема, особливо та ін.
- *Людський хлопець, дядька Лева небіж, Лукаш на імення.*

Приєднується сполучником який має відтінок причини

- Таке відокремлення не залежить від місця прикладки в реченні
- *Як сестра, схилилась над тобою невтомна подруга, сувора творчість.*

- Відокремлена прикладка
 - Містить додаткове повідомлення, конкретизує, висловлює думку, служить засобом уточнення
 - Виражається іменником або іменником із залежними словами
 - Буває **поширеною** (вираженою словосполученням) і **непоширеною** (вираженою одним словом)
- Пов'язується з присудком

Зверніть увагу!

Не відокремлюються прикладки, які разом зі словом як указують на інші додаткові відтінки або мають значення «в ролі кого, чого»

Приклад:

Ліс зустрів мене як друга.

Відокремлені прикладки відділяються тире:

Якщо вони стоять у кінці речення
й перед ними можна, не змінюючи
змісту, вставити слова а саме:

- *У хаті є ще у нього дві дівчини — Домаха й Меланка*

Якщо поширені прикладки уже
мають у своєму складі розділові
знаки

- *Мати — ставна, смаглява гречанка, що була ніби старшою сестрою Ользі, — сама ув'язувала вузли, коли дівчата зайшли до хати.*

Відокремлений додаток

- Відокремлений додаток
 - Має значення включення, чи заміщення; пояснює, уточнює чи обмежує сказане в основній частині речення
 - Виражається іменником чи займенником із залежними словами
 - Відповідає на запитання непрямих відмінків
 - Починається словами *крім, (окрім), окрім, за винятком, замість, включаючи, наприклад, зокрема* та інш.

Зверніть увагу!

Деякі додатки з прийменником замість не відокремлюються:

- - замість можна замістити прийменником за:
Шматочки мрамору на вулицях Помпеї колись служили замість ліхтарів (порівняйте: служили за ліхтарі);
- - якщо додаток можна замінити іншим:
Замість квіток шаблі, списи виблискують у долині (порівняйте: не квіти, а шаблі, списи виблискують у долині).

Відокремлені обставини

Відокремлюються обставини, ЯКЩО ВОНИ:

- Вираженні дієприслівниковим зворотом у будь-якій частині речення
- Мають прийменники *незважаючи на, починаючи з, кінчаючи*
- Виражені одиничним дієприслівником і означають *додаткову дію, причину, час, умову дії*

Зверніть увагу!

- Обставини з прийменниками *внаслідок, залежно від, у зв'язку з, згідно з, завдяки, відповідно до, на відміну від* можуть відокремлюватися або не відокремлюватися залежно від ролі в реченні або бажання автора:
- *Отруйні опеньки, на відміну від їстівних, не мають на своїй ніжці білого кільця.*

Відокремлені уточнюючі члени речення

- *Уточнюючі члени речення* — такі, які доповнюють, характеризують інші члени речення, звужуючи, обмежуючи їх значення, уточнюючи кількість предметів або виділення із загальної маси. Відповідають на питання: *а де саме? а коли саме? а як саме? а який саме? а що саме?:*
- *Уранці, ще до схід сонця, Надійку збудив батько.*

- Уточнюючі члени речення в усному мовленні відокремлюються *паузами*, а на письмі — *комами*, рідше — *тире*:
- *Дніпро несе Тарасові здаля — з усіх усюд — поклони і привіти.*

- Відокремлюються уточнюючі члени речення, при яких стоять слова **тобто, цебто, а саме, або = тобто, чи = тобто, наприклад, зокрема, у тому числі, особливо, навіть, хіба що, причому, мабуть.**
- Такі слова від уточнюючих членів речення комою не відділяються:
- *Людам хотілося жити, тобто творити. Людині власно звикати до всього, в тім числі й до творів мистецтва.*